

Vragen en antwoorden rondom financiële situatie van het fonds en het herstelplan

(18 mei 2009)

Algemeen

Wat is de dekkingsgraad van een pensioenfonds?

De dekkingsgraad is een maatstaf voor de financiële positie van een pensioenfonds. De dekkingsgraad wordt uitgedrukt in een percentage en geeft de verhouding weer tussen de bezittingen (het vermogen) van een pensioenfonds en alle pensioenverplichtingen.

De berekening van de dekkingsgraad moet voldoen aan regels. De wijze waarop pensioenfonds die berekening uitvoeren, wordt gecontroleerd door De Nederlandsche Bank (DNB). Hoe hoger de dekkingsgraad, hoe beter de financiële positie. De dekkingsgraad bij PDN was eind 2008 98%, terwijl deze eind 2007 nog 150% was.

Welke eisen worden gesteld aan het eigen vermogen van een pensioenfonds?

In de Pensioenwet zijn eisen gesteld aan de omvang van het eigen vermogen van een pensioenfonds. Er is een minimaal vereist eigen vermogen en een vereist eigen vermogen. De exacte hoogte van het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen kan per pensioenfonds verschillen. Dit heeft te maken met het specifieke karakter van een pensioenfonds zoals de samenstelling van het verzekerdbestand en de wijze waarop belegd is.

Voor PDN bedraagt de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen circa 105% en bij het vereist eigen vermogen circa 116%. Deze percentages kunnen in de loop van de tijd iets veranderen.

Wat is een reservetekort?

Er is een reservetekort indien het eigen vermogen minder is dan het vereist eigen vermogen. Bij PDN betekent dit dat de dekkingsgraad lager is dan 116%. In oktober 2008 is bij PDN het reservetekort ontstaan.

Wat is een dekkingstekort?

Er is een dekkingstekort indien het eigen vermogen minder is dan het minimaal vereist eigen vermogen. Bij PDN bedraagt de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen 105%. Voor iedere € 1,00 die PDN aan pensioenverplichtingen heeft, moet dus € 1,05 in de PDN-kas zitten. Er ontstaat bij PDN dus een dekkingstekort als de dekkingsgraad lager is dan 105%. Sinds begin december 2008 is daar sprake van.

Wie houdt toezicht op het pensioenfonds?

De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) zijn de officiële toezichhouders van de pensioenfonds in Nederland. DNB ziet erop toe dat pensioenfondsbesturen de Pensioenwet naleven. Als een bestuur dat niet doet kan DNB ingrijpen. Daarnaast houdt de AFM toezicht op pensioenfonds en kijkt vooral of aan de communicatieverplichtingen wordt voldaan.

Herstelplan

Wat is een herstelplan?

Als een pensioenfonds in de situatie komt van een dekkingstekort of reservetekort is het fonds verplicht om aan De Nederlandsche Bank (DNB) een plan voor te leggen. Daaruit moet blijken op welke wijze het fonds (binnen de termijn die de wet stelt) weer het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen bereikt. Uitgangspunt voor de herstelplannen die pensioenfondsen nu hebben ingediend is de situatie per 31 december 2008.

Wanneer moest het herstelplan zijn ingediend?

Het herstelplan moest uiterlijk 1 april 2009 bij DNB zijn ingediend.

Wanneer is het herstelplan definitief?

Het herstelplan is definitief als DNB ermee instemt. Toegezegd is dat PDN uiterlijk 1 juli 2009 hierover bericht krijgt.

Binnen welke termijn moet het herstelplan slagen?

Het concrete doel van het herstelplan is om binnen uiterlijk 5 jaar uit te komen op het minimaal vereist eigen vermogen en uiterlijk binnen 15 jaar op het vereist eigen vermogen.

Wat staat er in het herstelplan van PDN?

In het herstelplan worden de verschillende onderdelen van het herstelbeleid genoemd. Het herstelbeleid bestaat uit het premiebeleid, het toeslagen- of indexatiebeleid en het beleggingsbeleid. In het herstelplan worden deze onderdelen uitgewerkt en is concreet aangegeven wat het beleid van het fonds is. In de hiernavolgende vragen wordt nader op deze onderdelen ingegaan. Volgens het herstelplan zal PDN na circa 3 jaar uitkomen op het minimaal vereist eigen vermogen en na circa 12 jaar op het vereist eigen vermogen. Het feitelijke herstel kan afhankelijk van de economische- en renteontwikkelingen korter of langer duren.

Wat zijn de belangrijkste oorzaken voor het ontstane tekort bij PDN?

De belangrijkste oorzaken zijn de negatieve beleggingsresultaten en de gedaalde rente die gebruikt moet worden om de pensioenverplichtingen te berekenen. De negatieve beleggingsresultaten hebben geleid tot een aanzienlijke afname van de waarde van het belegde vermogen, terwijl de gedaalde rente de naar de actuele situatie berekende pensioenverplichtingen heeft verhoogd. Deze twee factoren hebben geleid tot een aanzienlijke daling van de dekkinggraad.

Waarom is een lage rente slecht voor een pensioenfonds?

Pensioenfondsen gebruiken een door DNB voorgeschreven rentepercentage om de omvang van de toekomstige verplichtingen te berekenen. Daalt de rente dan worden de pensioenverplichtingen groter.

Je kunt het effect van de rente op pensioenen vergelijken met de rente op een gewone spaarrekening. Stel je wilt op je spaarrekening een bedrag storten dat voldoende is om over 25 jaar 25.000 euro op die rekening te hebben. Bij een rente van 5 procent moet je dan nu 7.500 euro storten. Dan staat er over 25 jaar keurig 25.000 euro op je spaarrekening. Maar is de rente maar 3 procent, dan moet je nu maar liefst 12.000 euro (dus 60% meer) op je rekening zetten.

De lagere rente waarmee pensioenfondsen hun toekomstige verplichtingen moeten berekenen, zorgde alleen al voor een derde van de daling van de dekkingsgraad van PDN.

Wat houdt het premiebeleid in?

Tussen DSM en de vakbonden zijn afspraken gemaakt over de hoogte van de pensioenpremie. Deze afspraken zijn vastgelegd in een financieringsovereenkomst met het pensioenfonds. In deze overeenkomst is bepaald dat DSM tot en met 2010 21% premie betaalt aan PDN over de pensioengevende salarissen. Tussentijdse wijzigingen zijn niet aan de orde.

Wordt de pensioenpremie die ik zelf betaal nog verhoogd?

De financieringsovereenkomst, waarin de afspraken over de premies vastliggen, heeft een looptijd tot en met het jaar 2010. Hierin is geregeld dat de hoogte van de premie gedurende de looptijd van de financieringsovereenkomst vaststaat. Tussentijdse wijzigingen zijn niet aan de orde. In de loop van 2010 worden door sociale partners en het pensioenfonds de voorbereidingen getroffen voor een nieuwe financieringsovereenkomst. Of er na 2010 meer premie moet worden betaald, is nog niet aan te geven. De hoogte van de werknemerspremie dus welk deel van de premie door de werkgever wordt verhaald op de werknemer, is geregeld in de CAO.

Wat houdt het toeslagen- of indexatiebeleid in?

PDN hanteert nadrukkelijk het beleid dat toeslagen alleen worden verleend als de financiële situatie van het fonds dat toelaat. Als PDN onvoldoende financiële middelen heeft, worden toeslagen beperkt of geheel achterwege gelaten. De financiële positie van het pensioenfonds bepaalt dus in belangrijke mate of er toeslagen worden verleend en hoe hoog deze zijn. Dit beleid wordt ongewijzigd voortgezet.

Wat zijn de gevolgen van de huidige situatie voor het verlenen van toeslagen?

Eind 2008 is besloten om geen toeslag te verlenen aan pensioengerechtigden. Dit betekent dat hun pensioenuitkering niet is gewijzigd.

Begin 2009 is besloten om eveneens geen backservice te verlenen aan werknemers. Voor de werknemers betekent dit dat hun in het verleden opgebouwde pensioenaanspraken niet zijn aangepast aan de algemene loonsverhoging bij DSM in 2008.

De gemiste toeslagen worden door het fonds bijgehouden en als de financiële situatie van het fonds het weer toelaat, kan het bestuur besluiten de in het verleden niet verleende toeslagen alsnog toe te kennen.

Wat betekent het herstelplan voor het verlenen van toeslagen?

Zolang er sprake is van een dekkingsgraad, lager dan 105%, worden geen toeslagen verleend. Voor actieve deelnemers die via toeslagverlening nog pensioen moeten opbouwen, vindt volledige toeslagverlening plaats bij een dekkingsgraad vanaf 105% indien dat niet leidt tot een dekkingsgraad lager dan 105%. Voor gepensioneerden, voor wie de pensioenopbouw reeds volledig heeft plaatsgevonden, en voor slapers vindt in een dergelijke situatie gedeeltelijke toeslagverlening plaats, zolang dat weer niet leidt tot een dekkingsgraad lager dan 105%. Volledige toeslagverlening voor gepensioneerden en slapers vindt plaats, indien dat niet leidt tot een dekkingsgraad lager dan ongeveer 116%.

Is het niet een recht dat mijn pensioen ieder jaar aan de inflatie wordt aangepast?

Er is voor de pensioengerechtigde geen recht op een jaarlijkse aanpassing van de pensioenuitkering. PDN gaat uit van een voorwaardelijke toeslagverlening. Alleen als de financiële situatie van PDN het toelaat, kan het bestuur van PDN besluiten toeslagen te verstrekken aan pensioengerechtigden. Laat de financiële situatie het niet toe, dan worden er ook geen toeslagen verleend.

Is het niet een recht dat mijn in het verleden opgebouwde pensioenaanspraken ieder jaar aan de loonontwikkeling worden aangepast?

Er is voor een actieve deelnemer die nog pensioen opbouwt geen recht op een jaarlijkse aanpassing aan de algemene loonontwikkeling. PDN gaat uit van een voorwaardelijke toeslagverlening. Alleen als de financiële situatie van PDN het toelaat, kan het bestuur van PDN besluiten toeslagen te verstrekken aan deelnemers.

Er is voor een deelnemer wel een recht op een aanpassing als gevolg van individuele loonsverhoging.

Ik ontvang bruto €1.000,- pensioen per maand van PDN. Wat betekent het voor mij als ik geen toeslag krijg?

Uw pensioen wordt jaarlijks aangepast aan de inflatie als de financiële situatie van het pensioenfonds dit toelaat. Eind 2008 is besloten geen toeslag te verlenen aan pensioengerechtigden in verband met de financiële positie van PDN. Dit betekent dat een toeslag van 1,91 % niet is toegekend. Voor een pensioen van € 1.000,- bedraagt de niet toegekende toeslag € 19,10 bruto per maand. Voor een pensioen van € 2.000,- bedraagt de niet toegekende toeslag bruto € 38,20 per maand.

Kan PDN mijn pensioenuitkering nog wel blijven betalen?

PDN heeft voldoende geld in kas om de pensioenen te blijven uitbetalen.

Moet ik mij als gepensioneerde of werknemer zorgen maken over mijn pensioen?

De financiële positie van PDN is, zoals bij veel Nederlandse pensioenfonds, binnen een jaar tijd aanzienlijk verslechterd. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn de negatieve beleggingsresultaten en de daling van de rente. PDN tracht weer te herstellen naar een financieel gezonde positie. Dit is vooral afhankelijk van de renteontwikkelingen en het herstel van de financiële markten. Hoe dat gaat verlopen is niet met zekerheid te voorspellen.

Heeft PDN wel het recht om mijn pensioen te korten?

PDN heeft, zoals alle Nederlandse pensioenfonds, in bepaalde omstandigheden het wettelijk recht om het pensioen te korten. Dat kan gelden voor actieve deelnemers, slapers en pensioengerechtigden. PDN doet er echter alles aan om weer te herstellen naar een financieel gezonde positie. Op dit moment is daarbij korting van pensioen niet aan de orde. Indien het herstel echter niet binnen de voorgeschreven periode mogelijk is, dan is het niet uitgesloten dat PDN over moet gaan tot het korten van pensioenen. Kortten is het allerlaatste middel dat het PDN-bestuur zal inzetten. Van "korten" is sprake als de reeds ingegane pensioenen, maar ook de opgebouwde rechten van slapers en nog actieve deelnemers, moeten worden verlaagd.

Waarom betaalt DSM niet meer premie?

In 2005 is er een financieringsovereenkomst opgesteld tussen DSM en PDN die gebaseerd is op de afspraken tussen de sociale partners. In deze overeenkomst is vastgelegd dat DSM 21%

premie betaalt aan PDN over de pensioengevende salarissen van de werknemers. De financieringsovereenkomst loopt tot eind 2010. Tot en met het jaar 2010 staat de hoogte van de premie dus voor zowel werkgever als werknemer vast. Met de betaling van de vastgestelde premie voldoet de werkgever aan zijn financiële verplichtingen.

Is DSM niet verplicht een extra storting te doen om het pensioenfonds weer financieel gezond te maken?

In de financieringsovereenkomst tussen DSM en PDN is vastgelegd dat een vaste premie wordt betaald, onafhankelijk van de situatie waarin het pensioenfonds verkeert. Dit geldt voor zowel de werknemerspremie als de werkgeverspremie. Dit betekent dat noch vermogensoverschotten noch vermogenstekorten van PDN van invloed zijn op de hoogte van de premie.

Is PDN van plan om op de jaarlijkse pensioenopbouw van actieven te gaan korten?

Er is geen sprake van dat PDN op de jaarlijkse pensioenopbouw gaat korten. De huidige regeling voorziet in een jaarlijkse opbouw. Daarvoor wordt ook premie betaald. Dat verandert niet. Overigens wordt de pensioenopbouw bepaald door een afspraak tussen de sociale partners in het CAO-overleg. PDN beslist daar niet over.

Ik ga nog lang niet met pensioen. Heeft de huidige situatie invloed op mijn uiteindelijk pensioen?

Er is geen sprake van korting op de pensioenopbouw. De huidige situatie heeft betrekking op het toekennen van toeslagen. De toeslagen zijn voor de eerste keer niet toegekend. Het is afhankelijk van de toekomstige situatie of toeslagen toegekend worden. Afhankelijk van de financiële situatie kunnen mogelijk gedurende enkele jaren geen toeslagen worden verleend. Indien je nog ver verwijderd bent van de pensioenleeftijd is er een kans dat je voor je pensioen toch een volledig pensioen opbouwt. Door het verlenen van inhaaltoeslagen in betere tijden kan PDN er namelijk voor proberen te zorgen dat de pensioenverhogingen vanaf een later tijdstip alsnog worden doorgevoerd.

Ik ga over enkele jaren met pensioen. Heeft de huidige situatie invloed op mijn pensioen?

Indien PDN gedurende de komende jaren geen toeslagen zou verlenen, wordt de kans kleiner dat je een volledig pensioen (of beter gezegd een pensioen dat volledig op het eindloon is gebaseerd) opbouwt. Door het verlenen van inhaaltoeslagen in betere tijden kan PDN proberen te zorgen dat de pensioenverhogingen vanaf een later tijdstip alsnog worden doorgevoerd.

Ik ben al met pensioen. Heeft de huidige situatie invloed op mijn pensioen?

Er is voor de eerste keer geen toeslag op het pensioen verleend. Indien er inflatie optreedt, kun je dus minder kopen voor diezelfde pensioenuitkering. Indien PDN gedurende de komende jaren geen toeslagen zou verlenen, dan zal eventuele inflatie een groot effect hebben op de koopkracht van het pensioen. Door het verlenen van inhaaltoeslagen in betere tijden kan PDN er voor proberen te zorgen dat de pensioenverhogingen vanaf een later tijdstip alsnog worden doorgevoerd.

Kan PDN “omvallen” net zoals banken en verzekeraars kunnen omvallen?

Een pensioenfonds is geen bank of een verzekeraar. Deelnemers, gepensioneerden of werkgevers kunnen namelijk geen pensioengelden komen “ophalen” bij hun pensioenfonds. Klanten van banken of verzekeraars kunnen wel hun geld komen ophalen. Ook kent een

pensioenfondsen geen investeerders die hun geld kunnen teruggeisen. Vanuit dit perspectief kan een pensioenfonds niet omvallen.

Doet PDN het beter of slechter dan andere pensioenfondsen?

De meeste pensioenfondsen in Nederland hebben op grond van hun financiële situatie een herstelplan moeten indienen bij DNB. Het merendeel van de pensioenfondsen zit dus in hetzelfde schuitje. Daarbij vallen de dekkingsgraden soms hoger uit en soms lager dan bij PDN. Wereldwijd gezien staan de pensioenfondsen in Nederland er nog relatief goed voor.

Als de AOW leeftijd wordt verhoogd, welke gevolgen heeft dat voor mijn pensioen bij PDN?

De verhoging van de AOW-leeftijd is een maatregel waarover door de overheid wordt beslist. Dit betekent niet automatisch dat het pensioen bij DSM wordt aangepast. De overheid kan echter met wetgeving wel de (toekomstige) pensioenopbouw beïnvloeden. Of daarvan eveneens sprake zal zijn, is niet duidelijk. Sociale partners zullen nadat de overheid besluiten heeft genomen moeten gaan bekijken of en zo ja welke veranderingen nodig zijn in de PDN-pensioenregeling.

Ik ben pas in dienst bij DSM. Betekent de stop op waardeoverdracht dat ik niet meer kan overdragen?

Zodra de dekkingsgraad onder de 100% ligt, mag PDN volgens de Nederlandse Pensioenwet geen individuele waardeoverdrachten uitvoeren. Deze worden in dat geval opgeschort. Sinds begin dit jaar is dat bij PDN dus het geval. Dit is overigens bij veel Nederlandse pensioenfondsen zo. Praktisch betekent dit dat PDN geen medewerking mag verlenen aan waardeoverdrachten van of naar PDN. Zodra de dekkingsgraad boven 100% komt, zal het recht op individuele waardeoverdracht weer herleven.

Heb je recent een aanvraag voor waardeoverdracht ingediend, dan ben of word je door PDN op de hoogte gebracht van de voorlopige stillegging. Heb je nog geen aanvraag ingediend, dan kun je dat gewoon doen. Afhandeling van ingediende aanvragen en van nieuwe aanvragen wordt hervat als de dekkingsgraad weer boven de 100 procent terecht komt. Als het zover is, word je hiervan op de hoogte gesteld.

Beleggingen

Wat zijn de belangrijkste risico's die een pensioenfonds loopt?

Inflatie risico

Inflatie betekent dat ik nu honderd euro heb en daarvoor een bepaald pakket boodschappen kan kopen. Maar dat ik over een jaar niet meer genoeg heb aan honderd euro om datzelfde pakket boodschappen te kunnen kopen omdat die duurder zijn geworden. Voor PDN betekent dit dat de waarde van de beleggingen ieder jaar met het inflatiepercentage moet stijgen om er niet op achteruit te gaan.

Valutarisico

Als de Amerikaanse dollar of de Japanse yen minder waard worden tegenover de euro, worden ook de beleggingen die PDN in die valuta heeft gedaan minder waard. PDN belegt ongeveer 20 procent van het vermogen in vreemde valuta.

Renterisico

Als de rente laag is, krijgt het pensioenfonds ook weinig rente op zijn beleggingen.

Ook de huidige en toekomstige pensioenverplichtingen worden berekend op basis van de rente. Is de rente laag dan zijn de pensioenverplichtingen hoog en moet het pensioenfonds dus meer vermogen hebben.

Aandelen risico

Een groot deel van de beleggingen (ongeveer 35 procent) is belegd in aandelen. Als die aandelen minder waard worden, worden ook de beleggingen van PDN minder waard.

Wat doet PDN om de risico's te beperken?

PDN kan zich op allerlei manieren beschermen tegen de verschillende risico's. Dat kost echter veel geld. Als alle risico's helemaal afgedekt zouden worden, zou dat erg kostbaar zijn. Zo kostbaar dat er nog maar een klein rendement overblijft. Als het rendement klein is, kan PDN de pensioenaanspraken (nu en in de toekomst) niet laten meegroeien met de prijs- of de loonontwikkeling en worden de aanspraken dus langzaam steeds minder waard. Een aantal risico's heeft PDN gedeeltelijk afgedekt en wel het inflatie-, rente- en valutarisico.

Waarom heeft PDN zich niet ingedekt tegen de daling van de aandelen?

Historisch gezien is op de lange termijn het rendement van aandelen hoger dan dat van de meeste andere beleggingen. Daarom is het noodzakelijk dat het pensioenfonds een deel van zijn geld belegt in aandelen. Neemt PDN dat risico niet, dan is het rendement zeker te laag om de koopkracht van de pensioenaanspraken en pensioenen op peil te houden. Indekken tegen de val van aandelen is altijd voor een beperkte periode en kost een hoge premie. Het bestuur heeft deze afweging gemaakt en heeft besloten om in 2008 niet in te dekken. De extreme val van de aandelen was niet voorzien.

Waarom belegt PDN niet gewoon zoveel mogelijk in veilige staatsleningen?

Dat zou wel kunnen, maar het rendement op de beleggingen is dan zo laag dat de pensioenaanspraken en de pensioenen niet geïndexeerd kunnen worden. Zonder toeslagen (indexatie) neemt de koopkracht van de pensioenaanspraken en pensioenen door de inflatie af. Bij een gemiddelde inflatie van twee procent neemt de koopkracht van pensioen of pensioenopbouw die niet wordt geïndexeerd in tien jaar tijd met ongeveer een kwart af.

Heeft PDN de crisis niet zien aankomen?

Dat de aandelenkoersen een keer zouden kunnen gaan dalen, daar hield ook PDN rekening mee. Daarom is het beleid van PDN erop gericht om de beleggingen goed te spreiden over de verschillende categorieën. Er is niet alleen belegd in aandelen, maar ook voor een groot deel in obligaties. De ernst en de snelheid van de daling van de aandelenkoersen hebben het bestuur en zijn adviseurs niet voorzien.

Wat heeft PDN gedaan om de schade te beperken?

PDN heeft onderzocht of de modellen die in het verleden door de adviseurs zijn gebruikt om het geld te beleggen nog steeds goed genoeg zijn. Dat onderzoek heeft inmiddels opgeleverd, dat de in het verleden gebruikte modellen toch de meeste kans bieden om enerzijds, het verlies op korte termijn te beperken en anderzijds de grootste kans geven op langere termijn, dat de beleggingen weer meer waard worden wanneer de markten aantrekken.

Kan PDN niet gewoon alle aandelen verkopen. Dan loopt het fonds veel minder risico?

Als PDN hiervoor kiest is de kans dat er in de toekomst nog toeslagen verleend kunnen worden (indexatie) heel klein. Bij een herstel van de aandelen markten zal PDN dan ook niet daarvan kunnen profiteren. De verliezen van de afgelopen tijd worden dan veel langzamer of zelfs helemaal niet meer ingehaald.

Wat is de kans dat de aandelenkoersen nog verder dalen?

Die kans is niet uitgesloten, vooruitzichten op de financiële markten zijn heel moeilijk te bepalen